

III OSK 784/21, Ocena przesłanek uzyskania uprawnień kombatanckich w przypadku ewakuacji do ZSRR podczas II wojny światowej oraz zakres pojęcia represji w rozumieniu ustawy o kombatantach. - Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego

LEX nr 3335011

Wyrok

Naczelnego Sądu Administracyjnego

z dnia 13 kwietnia 2022 r.

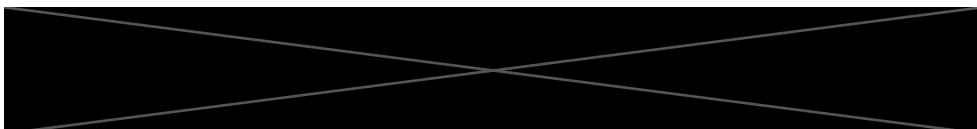
III OSK 784/21

Status:

orzeczenie prawomocne

UZASADNIENIE

Skład orzekający

Sentencja

Naczelny Sąd Administracyjny po rozpoznaniu w dniu 13 kwietnia 2022 r. na posiedzeniu niejawnym w Izbie Ogólnoadministracyjnej skargi kasacyjnej A. G. od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 16 października 2018 r. sygn. akt IV SA/Wa 2023/18 w sprawie ze skargi A. G. na decyzję Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia (...) czerwca 2018 r. nr (...) w przedmiocie odmowy przyznania uprawnień kombatanckich oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie faktyczne

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 16 października 2018 r., sygn. akt IV SA/Wa 2023/18, oddalił skargę A. G. na decyzję Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia (...) czerwca 2018 r., nr (...), w przedmiocie odmowy przyznania uprawnień

kombatancich.

Jak wskazał Sąd pierwszej instancji zaskarżoną decyzją z dnia (...) czerwca 2018 r. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców, działając na podstawie art. 21 ust. 1 oraz art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 276) - dalej: "ustawa o kombatantach", po rozpoznaniu wniosku A. G., odmówił przyznania uprawnień kombatancich.

W uzasadnieniu organ wskazał, że A. G. urodził się w dniu (...) kwietnia 1943 r. w m. (...), na terytorium b. ZSRR. Powołując się na dowody uzyskane w wyniku kwerendy archiwalnej wskazał, że potwierdzają one fakt pobytu rodziców strony M. i R. G. w ZSRR w czasie II wojny światowej. W dokumentach Centralnego Komitetu Żydów Polskich z 1946 r. znajdują się zapisy, że rodzice strony znaleźli się w ZSRR w wyniku "ewakuacji". W ocenie organu ewakuacja nie jest represją w rozumieniu przepisów ustawy o kombatantach. Organ uznał, że brak jest dowodów, że rodzice wnioskodawcy w czasie pobytu w ZSRR podlegali represjom, o których mowa w ustawie o kombatantach.

Skargę na powyższą decyzję wniósł A. G., zarzucając naruszenie art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kombatantach poprzez uznanie, że skarżący i jego rodzice nie byli ofiarami represji.

W odpowiedzi na skargę organ wniósł o jej oddalenie, podtrzymując stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Wskazaniem na wstępie wyrokiem Sąd pierwszej instancji uznał wniesioną skargę za pozbawioną usprawiedliwionych podstaw. W ocenie tego Sądu zasadnicze wnioski dokonanej w sprawie oceny, a tym samym kierunek jej rozstrzygnięcia, należy uznać za prawidłowy. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie uprawnia bowiem do stwierdzenia, że strona skarżąca powinna zostać uznana za osobę represjonowaną w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kombatantach.

Jak ustalono skarżący urodził się na terytorium b. ZSRR w dniu (...) kwietnia 1943 r. W ocenie Sądu meriti, na gruncie rozpoznawanej sprawy, organ zasadnie uznał, że dowody uzyskane w wyniku kwerendy archiwalnej oraz dokumentacja załączona do akt sprawy przez pełnomocnika strony, potwierdzają jedynie fakt pobytu rodziców strony w ZSRR, w latach 1939-1946. Brak jest jednak dowodów potwierdzających, że pobyt ten związany był z ich przymusową deportacją w ZSRR. Brak jest też jakichkolwiek informacji - dowodów o tym, aby byli oni represjonowani w rozumieniu powołanego wyżej przepisu tj. deportowani przez władze radzieckie z przyczyn politycznych, religijnych bądź narodowościowych.

Odnosząc się do podnoszonego w skardze zarzutu nie wzięcia przez organ pod uwagę rekomendacji "Center of Organization of Holocaust Survivors in Israel", sporządzonej na podstawie dokumentacji zebranej w celu wystąpienia z roszczeniami materialnymi wobec Niemiec, Sąd Wojewódzki wskazał, że w ustawie o kombatantach brak jest regulacji umożliwiających przyznanie uprawnień z tytułu zagrożenia i ucieczki przed prześladowaniami ze strony niemieckiego okupanta bądź, jako ofiary poszkodowanej przez władze Związku Radzieckiego. Co więcej ze zgromadzonych w sprawie akt - zwłaszcza z karty

ewidencyjnej nr (...) - wynika, że powodem zmiany adresu w czasie wojny była ewakuacja. Ewakuacja ludności jest zaś jednym ze środków zbiorowej ochrony ludności i ma na celu ochronę życia i zdrowia ludzi, zwierząt, ratowanie mienia, zabytków ważnej dokumentacji w przypadku wystąpienia wszelkiego rodzaju zagrożeń. Tym samym w okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Wojewódzki podzielił zasadnicze wnioski zawarte w zaskarżonej decyzji wskazujące na to, że ustalenia faktyczne nie potwierdzają, aby strona skarżąca była osobą represjonowaną w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kombatantach. Tym samym Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie orzekł, na podstawie art. 151 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1302 z późn. zm.) - dalej: "p.p.s.a.", o oddaleniu skargi.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wniósł A. G. Zaskarżając rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zarzucił naruszenie art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kombatantach poprzez uznanie, że skarżący nie był ofiarą represji, gdyż jego wyjazd i pobyt w czasie wojny w ZSRR był dobrowolny.

W oparciu o powyższy zarzut skarżący kasacyjnie wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz zaskarżonej decyzji, a także o zasądzenie kosztów postępowania według norm prawem przepisanych. Ponadto na podstawie art. 176 § 2 p.p.s.a. skarżący kasacyjnie zrzekł się prawa do rozpoznania skargi kasacyjnej na rozprawie.

Jak wskazano w uzasadnieniu skargi kasacyjnej, z zebranego w sprawie materiału dowodowego w sposób niewątpliwy wynika, że skarżący i jego rodzice przebywali w czasie wojny w ZSRR. Pobyt wiązał się z rozpoczęciem działań wojennych i końcem działań wojennych. Dzięki zawartym między Polską z ZSRR umowom dwustronnym skarżący i jego rodzice mogli powrócić do Polski w ramach repatriacji.

Oczywistym jest w tej sytuacji biorąc pod uwagę ramy czasowe, że rodzina nie wyjechała z Polski dobrowolnie do ZSRR, lecz było to związane z realną obawą utraty życia i zdrowia ze strony okupanta hitlerowskiego i sowieckiego. Także długotrwały pobyt w ZSRR nie miał charakteru dobrowolnego. Nie tylko wpływ na to miały działania wojenne, ale także sytuacja prawna i polityczna, która uległa zmianie po zakończeniu wojny i umożliwieniu im powrotu do kraju. W ocenie skarżącego jest on pozbawiony możliwości wykazania za pomocą dokumentów źródłowych, bądź dowodów ze świadków, konkretnych zdarzeń, które potwierdzałyby, że został dotknięty represjami. Tym bardziej, że pojęcie represji jest nieostre. Oceniając zaistnienie przesłanek z ustawy o kombatantach nie można pominąć opisanych uwarunkowań historycznych. Stąd też wbrew ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego dokonanej przez Wojewódzki Sąd Administracyjny i Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych zaistniała przesłanka do uzyskania uprawnień kombatanckich przez skarżącego na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kombatantach.

Uzasadnienie prawne

Naczelny Sąd Administracyjny zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych podstaw.

Na wstępie godzi się wyjaśnić, że stosownie do brzmienia art. 183 § 1 p.p.s.a., Naczelny Sąd Administracyjny rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej, bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania, której podstawy zostały ujęte w art. 183 § 2 p.p.s.a., jak też podstawy odrzucenia skargi lub umorzenia postępowania przed sądem wojewódzkim określone w art. 189 p.p.s.a. W rozpoznawanej sprawie nie występują te przesłanki, zatem Naczelny Sąd Administracyjny był związany zarzutami skargi kasacyjnej.

W niniejszej sprawie ziściły się warunki odstępstwa od zasady jawności i bezpośredniości postępowania, bowiem pełnomocnik strony skarżącej kasacyjnie zrzekł się w jej imieniu rozprawy, a strona przeciwna w terminie 14 dni od doręczenia skargi kasacyjnej nie zażądała przeprowadzenia rozprawy (art. 182 § 2 p.p.s.a.).

Zgodnie z art. 174 p.p.s.a. skargę kasacyjną można oprzeć na następujących podstawach:

- 1) naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie;
- 2) naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

W rozpoznawanej skardze zarzucono naruszenie wyłącznie przepisu prawa materialnego, tj. art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kombatanach. Nie wskazano jednakże, czy zarzut ten dotyczy błędnej wykładni ww. przepisu, czy też jego niewłaściwego zastosowania. Związanie Naczelnego Sądu Administracyjnego podstawami skargi kasacyjnej wymaga prawidłowego ich określenia w samej skardze kasacyjnej. Należy zatem wskazać konkretne przepisy prawa, którym - zdaniem skarżącego - uchybił sąd i zamieścić uzasadnienie podstawy kasacyjnej, czyli uzasadnić uchybienia zarzucane sądowi. Uzasadnienie podstaw kasacyjnych polega na wykazaniu przez autora skargi kasacyjnej, że stawiane przez niego zarzuty mają usprawiedliwioną podstawę i zasługują na uwzględnienie. Uzasadniając zarzut naruszenia prawa materialnego przez jego błędną wykładnię wykazać należy, że sąd mylnie zrozumiał stosowany przepisprawa, natomiast uzasadniając zarzut niewłaściwego zastosowania przepisu prawa materialnego wykazać należy, że sąd stosując przepis popełnił błąd w subsumcji czyli, że niewłaściwie uznał, iż stan faktyczny przyjęty w sprawie odpowiada stanowi faktycznemu zawartemu w hipotezie normy prawnej zawartej w przepisie prawa. W obu tych przypadkach autor skargi kasacyjnej wykazać musi ponadto w uzasadnieniu, jak w jego ocenie powinien być rozumiany stosowany przepisprawa, czyli jaka powinna być jego prawidłowa wykładnia, bądź jak powinien być stosowany konkretny przepisprawa ze względu na stan faktyczny sprawy, a w przypadku zarzutu niezastosowania przepisu - dlaczego powinien być zastosowany. Właściwe sformułowanie tej podstawy kasacyjnej, w przypadku zaskarżania wyroku wojewódzkiego sądu administracyjnego, oprócz wskazania jako naruszonego art. 145 § 1 pkt 1 lit. a p.p.s.a. (ewentualnie w powiązaniu z art. 145a bądź art. 146 p.p.s.a.), w związku z odpowiednimi przepisami prawa materialnego, powinno również wskazywać, w jakiej formie i dlaczego te przepisy zostały naruszone. Jednocześnie zarzuty dotyczące obu form naruszenia prawa materialnego powinny być formułowane w przypadku, gdy

stan faktyczny sprawy został ustalony w sposób prawidłowy i nie budzi wątpliwości.

W ocenie składu orzekającego Naczelnego Sądu Administracyjnego sformułowany w petitum skargi kasacyjnej zarzut naruszenia art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kombatantach nie został prawidłowo sformułowany. Po pierwsze jako podstawę kasacyjną autor skargi kasacyjnej błędnie podał zarówno art. 174 pkt 1, jak i pkt 2 p.p.s.a. w odniesieniu do ww. przepisu prawa materialnego. Zatem zarzut dotyczący naruszenia przepisów prawa materialnego połączony został z zarzutem procesowym, chociaż składają się na nie odrębne podstawy kasacyjne. Skarga kasacyjna powinna wiązać konkretne zarzuty z właściwą podstawą kasacyjną, a zwłaszcza Naczelny Sąd Administracyjny nie może domniemywać, o jakie naruszenia chodzi i w ramach jakiej podstawy kasacyjnej, a tak musi być w sytuacji, gdy autor skargi kasacyjnej wskazuje na obie podstawy z art. 174 pkt 1 i 2 p.p.s.a. i nie przyporządkowuje tym podstawom konkretnych naruszeń podnoszonych w zarzutach. Konieczność wykazania takiego związku przez autora skargi kasacyjnej jest niezbędna, zważywszy, że inne są kryteria naruszeń prawa materialnego, a inne procesowego oraz różny jest ich związek z rozstrzygnięciem. Po drugie autor skargi kasacyjnej nie wskazał, czy naruszenie postanowień art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kombatantach polega jego zdaniem na błędnej wykładni, czy niewłaściwym zastosowaniu tego przepisu.

Jak wynika z treści unormowania art. 4 ust. 1 pkt 3 lit. b ustawy o kombatantach represjami są okresy przebywania z przyczyn politycznych, religijnych i narodowościowych, na przymusowych zesłaniach i deportacji w Związku Radzieckim. Z materiału zgromadzonego w aktach sprawy wynika, że rodzice skarżącego wyjechali do ZSRR w wyniku ewakuacji. Nie negując niezwykle trudnej sytuacji, w jakiej się znaleźli na terenie okupowanej Polski, nie można uznać, że ewakuacja stanowiła zesłanie i deportację o charakterze przymusowym. Materiał zgromadzony w aktach sprawy jest niewystarczający do przyjęcia, że pobyt rodziców skarżącego w ZSRR wynikał ze względów politycznych, religijnych lub narodowościowych, a nadto miał charakter przymusowy.

Podkreślić należy, że w ustawie o kombatantach przewidziano przywileje dla ściśle określonej w niej grupy osób. I choć faktu doznanych przez skarżącego i jego rodzinę - w czasie wojny, a także po jej zakończeniu - cierpień nikt nie neguje, to jednak stwierdzić należy, że ustawodawca ma niekwestionowane prawo do ograniczania kręgu osób korzystających ze szczególnego statusu kombatanta i związanych z tym określonych przywilejów.

Mając powyższe na uwadze, Naczelny Sąd Administracyjny na podstawie art. 184 p.p.s.a. skargę kasacyjną oddalił.